

17

19

1. 6

3. 6

4.

5. 6

17

1.

2

m

Vol. 2 N. 3.

10

8

17374

Q. D. B. V.

DUBIA
QVÆDAM PHYSICA
VEXATA EORUNDEM-
QVE EVOLUTIONEM,

PRÆSIDE

DN. GEORGIO CHRISTOPH.
DETHARDINGIO,

PHILOSOPH. & MEDICINÆ DOCTORE, HUIUSQVE
PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO,

Fratre Germano,

IN ILLUSTRIS AD VARNUM
ACADEMIÆ

AUDITORIO MAXIMO

D. XII. JUNII A. O. R. MDCCXXXVII.

PUBLICÆ DISQUISITIONI SUBMITTIT
AUCTOR & RESPONDENS

GEORG. AUG. DETHARDING,
ROSTOCH. MEGAPOLIT.

ROSTOCHII,

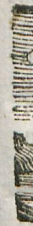
Typis JOHANNIS JACOBI ADLERI, SERENISS. PRINCIPIS
& ACAD. Typographi,

16. 11. 1611

DUBIA
 GADAMPHYCA
 ARXATA
 GVE FVLT
 DABORGIO
 LITTHANDI
 VA ALBERT
 GVE TOY
 GVE TOY

7

g
 ra
 u
 &
 r
 p
 d
 s
 n
 d

PRÆFATIO.

DE Ventis statuere Physici assolent, quod ab illorum agitatione modica, arbores vegetiores viridioresque evadant, quia terra radicibus adjacens, porosior inde, & ad hauriendum succum nutritium, per truncum & ramos sese diffundentem, apta magis redditur. Idem etiam commodum, nisi me omnia fallunt, habent scientiæ a dubiis doctis expectandum, ut in profundo hærens veritas prodeat in apricum, & de ignorantia & erroribus aliam post aliam reportet victoriam. Non equidem illis assentior, qui semper dubitant & quærunt, nihil vero certi de re quadam decernere audent, imo etiam eo audaciæ progrediuntur, ut Veritates Universales, omni exceptione majores, & de quibus dubitare turpissimum, in dubium vocandas esse, asserant, ac si nulla esset in

A 2

Scien-

Scientiis certitudo, sed mera vanitas: Ast, prouti Aurum in fodinis hærens, non ante dici potest Obryzum, quam lapis lydius & ignis docimasticus acciferint, & pretium ejus determinaverint; ita admittenda etiam erunt, me quidem judice, circa doctrinas, tentamina, quo clare & perspicue unicuique constet, quid veri in se contineant, quid vero speciosi. Exseruerunt sese commoda, a tali scrutinio in scientias redundantia, vel maxime ab illo tempore, ex quo Idolum quondam discentium, Authoritas nempe Docentium, conculcatum fuit, ita, ut nemo hodie facile effato illi calculum suum adjiciat: melius esse, magno cum Philosopho errare, quam ab illo, recte sentiendo, dissentire. Aureæ hujus sentiendi & dissentendi libertatis magnus hodie est in Republica Literaria usus, multarumque Veritatum fertilis scaturigo. Dolendum modo, abusum etiam hic, umbræ instar corpus sequentis, usus legitimi affectatorem esse, comitemque indivulsum. Quoties enim obvenientia objecta lanci rationis minus accurate appenduntur, & dissentiens omnes demonstrationes, quales etiam fuerint, rejicit, Disputationes & Controversiæ haud raro acierum conflictibus sunt similes, quæ primo instructis ordinibus procedere solent, sed quando deinde in pugnam prorumpunt, tam incompote ac inordinate procedunt, ut non turmas, sed turbas, non justum prælium, sed tumultum videas. Modus sit, oportet, sit in dubitando ordo, sit tandem etiam dissentendi finis. Aurum enim semel probatum novo indices scrutinio committere, æque tædiosum est, ac infru-

infr
me
nus
adji
Ven
nav
cipi
tura
ulti
lum
tra

A

C

de in
& br
origin
abât

infructuosum. Quæ cum ita sint, ad monita hæc-
 me componam, dum dubia quædam Physica, hæc-
 nus vexata, proponere, eorundemque evolutionem
 adicere mecum constitui, tentaturus, an ad robur
 Veritatis dubitando aliquid conferre valeam. Desti-
 naveram quidem Dissertationi disquisitionem de præ-
 cipitantia Physicorum, in determinandis rerum na-
 turalium causis, temporis vero angustia præpeditus,
 ultimam manum disquisitioni huic imponere, nec te-
 lum jamjam ceptum pertexere potui, sed illius per-
 tractationem alii reservare debui tempori. Faxit vero
 Summum Numen, ut & hæc conatus in
 sui nominis gloriam
 vergat!

QVÆSTIO I.

AN DETUR IN HOMINE PHYSICA NATURALIS?

§. I.

Quam paradoxa etiam videatur phrasis de physica ho-
 minis naturali, attamen, quantum judicare valeo, haud
 alia est, ac quam Philosophi passim adhibent, quan-
 do de *instinctu naturæ* in homine loquuntur, modo
 quod clare & distincte magis explicetur, quid phrasis
 de *instinctu naturæ* sibi velit. Tribuitur ille instinctus & homini
 & brutis, vocatur diuinum donum; sed quod ad indolem ejus &
 originem definiendam attinet, omnes videntur deficere, ut parum
 abiat, quin ad qualitates occultas referatur. Aliter longe agunt,
 qui

qui *notitiam naturalem* in homine admittunt. Hi allegare solent principium quoddam conservatorium, quod intelligat, quæ ad vitæ integritatem & conservationem ab incunabilis pertinent, hinc media, modos, res naturales in subsidium vocat, ad finem memorarum obtinendum. Quod si quis vocabulo Naturæ, loco physicæ naturalis uti mallet, ut a natura talem scientiam homini adesse concesserit, hoc illi concedendum, quia in verbis faciles esse possumus, modo in re conveniamus. Dari vero jam talem in homine physicam naturalem, est, quod ulterius deducendum, & contra argumenta aliorum stabilendum.

§. II.

Corpus hominis modo nati, æque ac alia corpora naturalia, corruptioni obnoxia, versatur inter objecta, quæ lædere illud, & ab intra & ab extra valent; imo ob teneritudinem suam per singula momenta læderent & perderent, ne vero hæc corruptio locum habeat, adfit illi, necesse est, præsidium quoddam conservatorium, quod de objectis, corpus ambientibus, judicare possit, quatenus profint, vel detrimentum afferre valeant. Quod vero notitia isthæc adfit, colligitur ex tranquillitate sub præsentia & accessu objectorum ad conservationem facientium; & contra ex inquietudine, sub absentia illorundem, aut adventu conservationi contrariorum. Indicant illam silentium & somnus; hanc ploratus & quæ frequenter accedere solent, membrorum contorsiones.

§. III.

Nec desunt præsidio illi media ad notitiam talem facientia, in informationem de rebus externis, organa scilicet sensoria diversi modi, de iis vero, quæ interne aguntur, intrinseca perceptio, sive sensus vitalis. Ad horum relationes de admittendo vel rejiciendo objecto, fit sententia, & instituuntur tum etiam motus intentioni conformes.

§. IV.

Necessitas vero notitiæ hujus naturalis atque vigor, in quantum ad integritatem corporis spectat, cum annis, quando objectorum natura.

naturalium major accedit varietas, sese magis quoque prodit. Desiderium nempe est infantibus admodum familiare, examinandi per sensus objecta, ut vix quidquam occurrat, quod non contrectare vel degustare anhelent, impleto vero hoc desiderio, si forsitan in perceptis vitium adfuerit, ut habeantur vel sint corpori nociva, vel si semel objectum, quod contemplantur, illos laeserit, serio ab illo sibi cavent, & omni studio a se avertere satagunt, sicuti pariter imminentes lapsus in terram, vel allisiones ad corpora prædura manibus impedire, moderare, seque defendere citra omnem accedentem informationem externam nituntur.

§. V.

Nil igitur inde miri, quod infantibus vix in lucem editis somnus sit valde gratus, viget in prole appetitus lactis, sit promitudo applicandi labia ad papillam, adsit peritia lac per vices ex mammis elicendi, quod noverit infans subducere os, si lac nimium affluerit, & si hoc assumtum copia prægravaverit, e ventriculo per vomitum excludere; quod distinguere possit porro mammas inter & papillas peregrinas, quod placeat admodum calor, & displiceat frigus &c.

§. VI.

Ex hacce scientia naturali porro fluit, quod stupidi valde et ad omnem informationem inhabiles plane, hæc tamen calleant, quæ ad corporis conservationem necessaria; e. g. cibum & potum assumere, defendere corpus a frigore, sub procellis se recipere in cryptas, & si casus quidam graviores illis immineant, si modo animadvertierint, omni cura ac studio avertere. Observatur etiam in hominibus, qui sub teneris annis ab hominum consortio per infortunium separati, in sylvis & agris vitam traducere coacti sunt. Norunt hi, omni licet manuactione destituti, ad victum & amictum pertinentia sibi comparare, mox huc mox illuc se conferre, ubi talia reperiuntur; norunt, lapsus ab alto illis imminentes sollicitè evitare, nec non recipere sese in arbores, quo a feris sint & maneant salvi, &c. prouti hoc exempla talium hominum passim obvia, testatum faciunt.

§. VII.

§. VII.

Ad scientiam hanc naturalem referenda tandem sollicitudo illa, quæ sub morboſo corporis ſtatu vanis modis ſeſe exerit, ut removeantur vitioſa, quæ in corpore adhuc hærent, ut uniantur, quæ viſ externa ſolvit, & ut paucis dicam, omnes intendit nervos, ut corpori ſanitas, variis modis debilitata, & pene amiſſa, iterum reſtituatur.

§. VIII.

Poſſemus adhuc, niſi brevitati ſtudere deberemus, adductis jam rationibus alias addere, eaſdemque variis teſtimoniis Celeberrimorum Autorum roborare; ſufficiant vero allata a nobis argumenta, ſiquidem factis probant, ad eſſe talem in homine phyſicam naturalem. Afferenda potius jam a nobis etiam erunt argumenta, pro ſententia negativa pugnantia, quo, ſolutis objectionibus, quæ circa hanc theſin formari ſolent, eo magis veritas hujus aſſerti eluceſcat.

§. IX.

Terminus, prouti jam antea adduximus, forſitan non omnibus arridebit, dum vocabulo phyſicæ naturalis uſi ſumus. Affirmare enim quis poſſet, Phyſicam infantibus nullo modo tribuendam, quia ſcientia de rebus naturalibus, ſenſim tantummodo per media huc ſpectantia adæquata acquirenda, quo de indole rerum naturalium, de viribus earundem, de ordine, quo inter ſe gaudent, de mutationibus, aliisque phænomenis per cauſas & effectus evidenter ac certo judicare quis poſſit; Facile tamen me quidem judice, inter omnes conſtabit, de tali Phyſica nobis plane non eſſe ſermonem, quæ creſcentibus demum annis acquiritur, quæ de infantibus dici non poteſt, ſed prouti homo, omnium regularum Logicarum expertus, ſana ſaltem ratione præditus, ex mediis terminis concluſiones formare valet, adeo ut Philoſophi etiam conſentiant, dari Logicam naturalem, idem de Scientia naturali admittendum erit, quod ſine ulla informatione in homine adſit

adse, pro hujus necessaria sustentatione, quæ etiam ad hanc fulcien-
dam sufficiens.

§. X.

Ultero igitur concedimus, quod ad media cognitionis istius
pertineant sensuum crebrum exercitium, experimentorum provida
& repetita attentio, instructio aliorum, &c. nec negamus, Physicam
multos annos, studiumque indefessum, ut penitus cognoscatur, re-
quirere, dum hæc omnia ad Physicam scienter addiscendam perti-
nent, quippe quæ omnino allatis antea mediis opus habet. Non
vero de Physica naturali dici possunt, nam quanquam sensus adhuc
molles, nullaque accedat institutio, sufficit tamen ad finem, cujus
ergo in homine est, obtinendum. Nec etiam sententiæ nostræ
veritatem infringere potest axioma illud: nihil est in intellectu,
quod non antea fuit in sensu; siquidem illud in omnes scientias sal-
tem quadrat, quæ per ratiocinationem sunt comparandæ, sed deficit,
quando sermo est de noticiæ præsidii corpus ab externis injuriis de-
fendentis, ante sensuum existentiam, vel usum, id quod physica
naturalis nobis audit.

§. XI.

Provocare quis posset ad stupidos, qui inter objecta naturalia
ad conservationem corporis facientia haud distinguunt, sed æque
nociva in cibo & potu capiunt, quam congrua, amictum ad fri-
gus arcendum spernunt &c. vix aliter, ac de infantibus constat,
quod creta interdum, calce, araneis &c. tanquam cibo optimo sese
oblectent, nisi per informationem, & penas ab illis retineantur.
Sed licet aliquando hoc, quamvis raro admodum obtingat, ut homo
non noverit discernere. inter ea, quæ corpori salutaria, & insensa,
eo citius etiam talis e vita discedit, ut ergo potius tales observa-
tiones, si obtigerint, in argumentum pro physica naturali cedant,
quam ut illam infringant. Non entis enim nulli sunt effectus. In-
super, quæ de absonis, & quæ alias loco cibi assumi plane neque-
unt, allegantur, tantum abest, ut infringant existentiam physice
naturalis, ut potius roborent eandem, quia exempla talia obviam
etiam

etiam sunt in adultis, scemins nempe gravidis, malacia laborantibus, quippe quæ durante isto tempore, cibos interdum assumunt, quos deinde averfantur.

§. XII

Unicum adhuc adducamus argumentum, quod contra physicam illam naturalem pugnare videtur; nempe noluisse DEUM, ut homo statim a nativitate in scientia naturali esset versatus; sed posuisse illum in medio corporum naturalium, formasse organa sensoria, quo mediantibus his de objectis obvencientibus homo iudicer, ut crescat abhinc ex exercitio demum quotidiano intellectus de illis, quæ sensibus sese offerunt; & igitur sic sensum sensimque notitia physica contemplantibus instilletur, ad finem obtinendum primarium, ut gloria DEI exinde elucescat; quæ requisita essent superflua, si daretur Physica naturalis. Sed, quanquam lubenter concedamus, dedisse sapientissimum Creatorem hanc hominibus occupationem, ut contemplando, examinando, usurpando objecta naturalia de sua omnipotentia & amore convincantur; & concessisse etiam huc spectantia media; antea tamen fuit corpori de conservatore quodam & prasidio, innata quadam notitia prædito prospiciendum, quam intentio illa divina obtinere potuerit, ne ante cœperat instrumentum notitiæ, quam notitia ipsa acquisita accesserit.

QVÆSTIO II.

AN BRUTIS SENSATIO ET RATIO
TRIBUENDA SIT, AD OFFICIA ILLIS
COMPETENTIA IMPLENDA?

§. I.

Dubito, an non hos inter, qui in brutis rationem adesse affirmant, & illos, qui saltem analogiam rationis brutis concedunt, rationem vero locum in iis habere negant, sit mera Logomachia, ut, re accuratius pensitata, invicem consentiant, quam videantur etiam, aut velint dissentire. Analogia quippe vocabulum in sensu proprio & recepto proportionem rerum inter se denotat, & hanc proportionem diver-

lam adesse, ultro concedunt, qui pro Brutorum sensatione & ratione pugnant. Perhibent enim, esse eandem sensationis, non tamen rationis proportionem in brutis & hominibus, sed longe excellentiorem & majorem rationem humanam, quam brutorum, & animam hominis longe sapientiore anima brutorum. Discrimen, quod est inter res materiales, ut, quamvis ratione essentia concordent, ratione tamen affectionum differant, itidem locum in doctrina de spiritibus finitis habere dicunt, ut hi quoad attributa a se invicem distent, tamen, ratione essentia sit inter illos quaedam harmonia. Aliam quippe esse intelligentiam Angelorum, aliam animae humanae, aliam demum animae brutorum, & hoc discrimen in diversitate officiorum, cuius illorum competentium esse repositum. Non requiri ex instituto divino, ut intellectus humanus, ad eminentiam intelligentiae, qua angeli gaudent, ascendar, quia alia longeque eminentiora officia ab angelis, quam ab hominibus sunt praestanda; nec esse etiam debere ex voluntate DEI intellectum brutorum tanta activitate praeditum, quam hominis, quia homini longe alia incumbant officia, ad quae bruta non tenentur.

§. II.

Minus recte ergo illos, asserunt, procedere, qui ex affectionibus diversis ad diversitatem essentia concludunt, & rationem adesse negant, ubi non tantus rationis est, aut esse etiam debet, ac alibi, gradus. Homini praeter officia cum brutis communia, nempe praeter conservationem sui & multiplicationem hoc adhuc officium demandatum esse, ut DEUM per sensationem ex operibus suis & mediante revelatione ex verbo divino cognoscat, ut porro DEUM, quem tanquam sapientissimum & benignissimum cognovit, summo amore prosequatur, veneretur, laudibus extollat, & talem proli suae praedicet, quo haec itidem in cognitionem, amorem & reverentiam Summi Numinis trahatur. Ulterius hoc officium, ut a brutis praestetur, noluisse sapientissimum Creatorem, hinc etiam brutis non rationem talem largitum esse, ad illud expediendum habilem & aptam. Hinc cessare in brutis & quoad corpus, & quoad animam, quae eo faciunt. Pensitato jam probe

probe hoc discrimine, quod in natura officiorum, a creaturis præstandorum fundatum, facilius inter se convenire, credunt qui hac de re magno interdum cum affectu disputare solent. Faciliorem sic esse demonstrationem, dari in brutis rationem & sensationem, ad officia illis competentia implenda.

§. III.

Esse porro brutis ex mandato & instituto divino negotia quædam injuncta, perhibent, conservationem nempe sui ipsius & productionem prolis; Concedi vero etiam illis debuisse media, ad finem huncce obtinendum necessaria. Si enim media huc spectantia non adfuerint, nec finis ille in effectum deduci potuisse. Versari autem bruta inter objecta, quæ partim ad finem illum congrue & decenter obtinendum faciunt, partim ad eundem impediendum apta sunt, ut discernere debeant bruta, & eligant congrua, & fugiant nociva. Discernere ergo, cum sit actio a materia aptitudine longe remota, supponere rationem quandam, percipere vero objecta, velle sensationem.

§. IV.

Nec vero alia esse media, pergunt, quibus homo utitur ad eadem officia præstanda. Hinc eandem esse in homine & brutis harmoniam, quoad corpus organicum, & imprimis organa sensoria, quoad perceptionem, quoad modos eligendi & respuendi, quoad intentionem & remissionem motuum respectu finis, vel facile vel diffiultus obtinendi, &c. Ut etiam, qui penitus ad harmoniam illam attendunt, fateantur, bruta ratione mediocri concessorum ordinate magis & propius ad finem obtinendum procedere, adeo ut ausi sint, defendere, quod bruta interdum ratione melius homine uterentur.

§. V.

Neminem quoque esse, qui negat, adesse in brutis memoriam & remissionem, utpote sine quibus nec prorogationem vitæ, nec productionem prolis succedere, easdem vero supponere principium quoddam, a materialibus affectionibus liberum, finem respiciens, ratione igitur quadam præditum.

§. VI.

§. VI.

Observari porro in actionibus brutorum, consuetudinem locum habere, dum promptius expediunt bruta, sapius jamjam suscepta, sive dum placide magis tolerant sapius perpessa; ingentia vero sese offerre dubia, quando indoles consuetudinis in rebus materialibus reponatur, admodum commode vero omnia explicari posse, si eadem principio cuidam intelligenti tribuatur. Præterea etiam quotidie videri bruta affectibus esse obnoxia, objectis vel valde lætis, occurrentibus gaudere; dolere vero eadem, si causæ externæ cum afflictione conjunctæ obvenerint.

§. VII.

Sunt hæc primaria illa argumenta, quæ pro sententia affirmativa allegari solent. Adducamus jam etiam rationes, sententiam negativam roborantes.

§. VIII.

Actiones brutorum, quamquam sint mira, & attentionem & admirationem excitent, tamen tantummodo effectus esse phantasia; phantasia vero repositam esse in structura partium cerebrum componentium. Hinc pro varietate partium istarum esse etiam variam, & ab integritate vel labi illarundem phantasia valere, vel vacillare; Nec inde actiones brutorum esse liberas, ut velle & nolle in illis locum habeat, id quod tamen in homine ratione prædito obtingat, sed omnes istas actiones fieri ex necessitate structuræ, moderante instinctu naturali. Excipere solent, qui pro affirmativa sententia pugnant, non tantam ex voluntate divina requiri in brutis libertatem, qualis in homine datur, quia officia, a DEO præcepta, non ubique eadem. Haud tamen, quoad conservationem & multiplicationem omnem abesse libertatem, sed potius velle ac nolle habere omnino in brutis locum, ubi varia etiâ huc spectantia adducunt exempla.

B 3

§. IX.

§. IX.

Pergunt, qui negativam tuerentur sententiam adducere, quamvis imperitiis ita videatur, ac si rationis species quaedam subesset, omnia tamen, quæ a brutis peraguntur, motibus istis esse similia, quos in admirationem spectatorum machinæ hydraulico pneumaticæ vi structuræ, aut sub accessu auræ æthericæ elasticæ præstant. Respondere solent, sententiæ huic repugnantes, quanquam comparatio hæcce admitti possit, attamen eandem etiam non esse nimis extendendam. Machinas enim, licet fuerint artificiosissimæ, manente eadem structuræ, non nisi uniformes motus edere, eosdemque semper, quoties reiterantur eodem modo repetere, numquam vero variare; actiones vero brutorum pro objectorum varietate etiam variare, bruta etiam motus iterum intermittere, siæ, cuius ergo motus instituiti, obtento.

§. X.

Progrediuntur ulterius, qui negativæ calculum suum adjiciunt sententiæ; negotium sensuum in brutis valde a sensatione, quæ in homine adest, differre. In homine enim fieri a relatione per sensus iudicium; iudicium vero facultatem esse animæ rationalis. In brutis autem sensationem peragi mediante motu tremulo ex allusione objectorum ad organa ortum trahente, qui continuet pro modulo appulsus ad cerebrum, ubi phantasia residet, & hæc porro actus determinare, qui sensationem insequantur. Nec cogitare etiam bruta, quod tamen fieret, si illis esset ens ratione præditum, & quia non cogitant, etiam loquela destituti, mediante qua cogitata certis notionibus aliis significare possent. Concedere solent equidem adversarii, cogitationes brutorum non eodem modo sese habere, ac in homine, attamen reflexiones quoad objecta obvenientia in brutis adeste, ex actionibus illorundem probare contendunt, e. gr. si nova obvenerint objecta in sensus incurrentia. Quod ad loquelam attinet, concedunt, officia brutis demandata non requirere, ut sit adeo distincta, prout in hominibus observatur; Ad esse tamen contendunt in brutis speciem quandam loquelæ, ut edere

edere & variare valeant voces, quoties officia id requirunt; & sapientia divinæ tribuendum, dum voces brutorum tam a se invicem distent, quod ordo in negotio multiplicationis eo melius obtineri possit, & omnis evitetur confusio.

§. XI.

Adfunt adhuc varia argumenta, quæ pro stabilienda sua thesifententiam negativam defendentes adducunt, quid nempe de brutis, si anima illis concederetur rationalis, tandem asserendum, annon anima illa etiam incorruptibilis & immortalis dicenda? Annon stante sententia illa, bruta iidem mererentur pœnas & præmia pro actionum qualitate, annon etiam, si ratione gauderent aliquando actionum rationem reddere deberent? Et annon ex his assertis de sensatione & ratione in brutis æque ac in homine flueret, bruta esse homines, & homines esse bruta, modo quod diversitas corporum externa, & loquela quandam, sed non realem differentiam sistant.

§. XII.

Sed hæc de questione hacce satis alias vexata sufficiant. Ad item ipsam quod spectat, illam plane non facio meam, sed adduxi tantummodo argumenta, tam pro affirmativa quam negativa sententia pugnancia, quo unusquisque, re accuratius pensitata, judicare possit, quænam sit alteri præferenda.

QVÆSTIO III.

AN ANIMA HUMANA INTER OBJECTA PHYSICÆ LOCUM HABEAT?

§. I.

Prouti, jubente sana ratione, peccant, qui inadæquatas ac animæ humanæ nullo modo competentes in medium proferunt, defini;

definitiones, ita & censuram omnem effugere nequeunt, qui scrutinium de anima humana instituendum e studio physico relegant. Est quippe periti nautæ, non saltem nosse structuram navis, quæ fidei & regimini suo commissa; nosse descensum navis pro ratione aquarum variantem &c. Sed requiritur, ut se quoque informet de ventorum vi atque impetu, quinam sint idonei, qui vero minus secundi, ut sciat pro ratione diversitatis venti, dirigere navem, disponere vela &c. Pariter etiam Physicus a foro suo alienam æstimare haud debet inquisitionem de anima humana instituendam, quænam sint animæ vires, & quæ ex connubio cum corpore intimo phœnomena familiaria sint & reciproca.

§. II.

Homo inter objecta Physicæ ab omni tempore locum obtinuit, quem vero binæ partes essentielles hominem constituunt, anima nempe & corpus, binæ quoque hæ partes ad objecta Physicæ pertinent; nec anima tantum pars est hominis, sed pars primaria, a qua homo talis dicitur, in scrutinio igitur de homine etiam nullo modo negligi debet.

§. III.

Omnes porro actiones naturales corporeæ sunt in certum quendam finem, per media huc collimantia adæquata. Quum igitur de his agat Physicus, attendat etiam necesse est, ad Directorem earundem, nempe animam; & præsertim, quum actiones corporeæ, vitales dictæ, quia ad prorogationem vitæ faciunt, pro animæ corpus inhabitantis indole variant, ut quando hæc vividior, illæ quoque vigeant, si hæc vero langvida, illæ etiam torpeant, Quod si vero Physicus ad animam non attenderit, de illis certa proferre haud valet.

§. IV.

Dum præterea sensuum negotium examinare Physicus, & inquirere debet, quomodo mediantibus organis sensorii relationes ad animam

animam fiant, necessario etiam requiritur, ut anima sibi comparet noticiam, in quantum ad negotium illud concurrat.

§. V.

Excipere quis posset, & receptam Physicæ definitionem allegare, quod sit scientia de corporibus naturalibus; & exinde ulterius deducere, Animam humanam, dum non est corporea, sed immaterialis, nullo modo inter objecta Physicæ locum habere posse. Sed, ut taceamus, usatam illam Physicæ definitionem a per multis jam esse limitatam, quia minus adæquata, antea a nobis adducta argumenta satis evincunt, animæ humanæ inter objecta physicæ locum omnino esse tribuendum. Et quanquam videatur, ac si consideratio de anima humana instituenda, ad Psychologiam tantum pertineat, quatenus est spiritus; psychologia vero de spiritibus agit, & sic doctrinæ quoad objecta sua confunderentur, si animæ humanæ scrutinium ad Physicam referamus; attamen nexus, qui inter Doctrinas est, dubium hocce facile solvit, suppetias enim sibi invicem semper in docendo & discendo, ferunt; Et licet Psychologia sibi scrutinium de spiritibus vindicet, exinde tamen non sequitur, quod Physica animam humanam considerare haud possit.

§. VI.

Adducere adhuc equidem quis posset, examen de anima humana in Physica instituendum, non admittere media cognoscendi, quibus Physicus utitur, nempe sensus & experimenta; sine mediis vero cognoscendi finem etiam neminem obtinere posse. Frustraneam igitur fore operam, imo Physicum oleum operamque esse perditurum, si noticiam de anima humana accuratorem comparare sibi veller; Melius vero sibi consulere Physicum, si omnem eo collocaet operam, ut corporis fabricam, eandemque longe artificiosissimam sibi reddat notam, scrutinium vero animæ pnevmatologia relinquat; Sed quanquam recte affirmetur, quod neque per sensus neque per experimenta Animæ indoles innotescat, attamen effectus animæ in corpore obvii, testimonii & experimentorum loco esse possunt.

C

QVÆ.

(O)

QVÆSTIO IV.

AN PER AQVAS SUPRA COELESTES
INTELLIGI DEBEANT NUBES?

§. I.

QVamvis in hoc argumento demonstratio locum non habeat, Scriptura Sacra de circumstantiis huc spectantibus pene silente, ut in probabilitate etiam subsistendum sit, videntur tamen rationes, non adesse, aquas supracelestes, sed tantummodo nubes, aliis graviores, ut his tam diu subscribendum sit, donec ponderosiora pro negativa stabilienda sententia, in medium proferantur argumenta.

§. II.

Consentiunt nempe peritiores Critici in eo omnes, vocabulum $\Psi\text{P}\eta$ proprio & adæquato sensu denotare corpus quoddam expansum, sive in latum extensum, dum a Radice $\Psi\text{P}\eta$ descendit, quæ donotat: expandit, extendit, quæ vocis acceptio apprime in aërem quadrat, imprimis in portionem ejus, quæ atmosphæra appellatur. Hæc enim circa globum terraqueum undiquaque est expansa. Huic igitur expanso sive aëri nomen cæli ibidem tribuitur, ita ut sensus verborum sit, DEum aquarum congeriem tam apte divisisse, ut illarum quædam portio superiorem, respectu terræ locum obtinuerit, quædam vero portio in terra consaniis & gremio permanferit, quo ex illarundem divisione tam sapienter instituta, multa terra percipiat commoda & redderetur frugifera.

§. III.

Repugnat inidem aquarum conditioni, sive indoli, adeo elevari in altum, & hic hæere. Nam gravitate sua, qua gaudent, superarent aërem subjacentem, qui tamen sustinere easdem debet, & quo sublimior, eo etiam est tenuior. Pondus igitur tam insignie sustinere plane non valet; Ad miracula vero pro sententia de
aquis

aquis supra cœlestibus stabilienda, recurrere, nulla jubet necessitas. Aliam vero aquarum in altum elevatarum fuisse substantiam, ac earum, quæ in profundo remanserunt, negat ratio, quippe quæ clarissimis verbis exprimit, fuisse aquas ejusdem substantiæ; nullumque inter eas, nisi loci intercedere discrimen. Quibus momenti addere adhuc liceat, disparem fuisse omnino sub divisione aquarum proportionem, ut aquarum supracœlestium immensa fuisset congeries, aquis vero, infra relictis, respectu ad illas habito, vix pro guttulis habendis. Omnis vero difficultas facile corrui, si nubes pro aquis illis supracœlestibus habeamus.

§. IV.

Sunt vero permulti, qui aquas supracœlestes adesse, defendunt, ac hanc suam sententiam variis argumentis, roborare contendunt. Quos inter JOANNES SPERLINGIUS eminet, qui Institutionibus, quas conscripsit, physicis, peculiare caput de Aquis supra cœlestibus p. 454. seqq. inseruit. Argumenta, quæ pro confirmanda thesi sua memoratus Autor, & qui eum sequuntur adducere solent, satis sunt speciosa, nec omni pondere destituuntur.

§. V.

Volant enim, quum a sensu Sacræ Scripturæ literali citra gravissimas causas non recedere quis debeat, etiam hic præstare, in claris ejus verbis subsistere, quam ultra illa sapere velle. Quum igitur hic dicatur, aquas hæc supra cœlum esse elevatas, statim colligitur, remotissimum fuisse a terra locum, in quem ablegatæ fuerint; prouti Scriptura Sacra majorem non novit distantiam allegare, ac quæ cœlum inter & terram intercedit. Nubium autem altitudo se non adeo extendit. Notandum vero, Vocabulum Cœli varias admittere significationes pro diversitate regionum, ad illud spatium pertinentium, quod ultra globum terraqueum est, quare etiam in plurali in Sacra Scriptura adhibetur. Citra ergo vim textui inferendam, regioni aëreo-æthereæ tribui potest, quæ terram ambit. In sensu utique generali alias Cœli vocabulum spatium

tium amplissimum innuit, quod intellectus humani æque ac visus limites longe excedit, & cujus distantia & amplitudo est plane immensa.

§. VI.

Nubes, ac pergunt, qui sententiam negativam amplectuntur, ex aqueis vaporibus in sublimi collectis oriuntur, qui ex combinatione sua, ad quam corpora vicina faciunt, graviore aëre inferiori, sub forma guttularum in terram cadunt, & pluviam constituunt. Nec vero, quod expressis verbis Scriptura Sacra refert, pluvia ceciderunt, nec ergo vaporum aqueorum fuit collectio, nec ex combinatione major aëre inferiori gravitas, nec consequenter exfiteri nubes; Econtrario nubes deinde demum coalescunt in vaporem, qui e terra gremio ascendens sublimia petit, nubes constituente pro terra humectanda. Sed Scriptura Sacra non negat, adfuisse in initio nubes, sed refert pluviam nondum cecidisse, prouti effusio hæc non constans est, sed temporaria. Accessisse vero addit eadem, vaporem e terra procedentem, quo ex majori aquearum molecularum cumulo pluvia accederent ac terram irrigarent.

§. VII.

Majorem, porro adstruunt, applausum hanc assertionem mereri, quod per aquas supracælestes intelligantur aquæ corpora planetarum circumstantes. Nam hi, terra, quæ itidem planeta conformes, atmospheram habent, in quam se effluvia aquea recipiant, ut tali modo dentur etiam aquæ supracælestes: Quamdiu vero, quæ de Planetarum facie interna, & analogia cum globo hoc terraqueo, adhuc dum in conjecturis consistunt, erunt etiam pro conjecturis habenda, quæ de aquis planetas circumstantibus adstruuntur, donec futurum ævum clariora suppeditaverit documenta,

QVÆ-

8

QVÆSTIO V.

AN SALSEDO MARIS SIT CON-
CREATA?

§. I.

Non patet natura vel qualitas attributorum essentialium, quibus creata sub prima productione certum in finem & ob nexum cum aliis corporibus sunt donata, quia a sola providentia divina originem & progressum habent. Valet hoc etiam de salsetine maris, utpote, unde originem traxerit, vel in quo consistat, nobis non adeo constat; & quanquam liberam unicuique suam linguam sententiam, meretur attamen, quantum iudico, sententia, quod salseto maris sit concreata, præ aliis applausum.

§. II.

Dum enim DEUS sub productione rerum naturalium tantam ad utilitatem publicam, quoad totum systema cæli & terræ, quam ad privatam, ratione subjectorum in hoc vel illo loco respexit, attendit quoque sub aquarum congregationibus ad commoda ab his expectanda, & exinde etiam aquis marinis addidit salsetinem. Licet jam homo commodorum taliam minimam partem capiat, sunt tamen, quorum sibi tantam comparet notitiam, ut providentiam divinam omnia tam sapienter disponentem, eo melius experibus cognoscat. Quod ad salsetinem maris attinet, voluit Creator, ut pisces mole maximi in maribus componerentur, sed hi ob pondus, quo gaudent, in aquis sic distis dulcibus difficulter admodum natare debuissent, aqua vero salsa melius illos sustinere potest, ut citra difficultatem huc illuc, sursum deorsum pro lubitu conferre sese valeant.

§. III.

Accedit, quod aquæ dulces tanti ambitus, qualis maria sunt, radiis solaribus undiquaque expositæ maximam emississent vapo-

C 3

rum

rum copiam, sique perpetuas constituissent nebulas & nubes, tum quoque pluvias, a quibus accola & ratione soli, & ratione sanitatis mala perpetua habuissent sustinenda, qui vaporum copiosior ascensus ab aquis salis tantus non est. Contraxissent porro, calore aliquando intensiori aqua dulces vitium, cui falsedo resistit,

§. IV.

Differt inde falsedo maris, speciatim huic ex arbitrio divino concessa, ab omni alia aqua salita nam amaritatem simul gustui offert, singularem & specificam,

§. V.

Pugnant vero alii pro negativa sententia, & asserunt, contrahere maria falsedinem, quia calor vel aestus solis multos atomos aqueas solvit in vapores, ut in altum ascendant, hinc residuae magis ad se invicem accedendo, falsedinem sensibus offerunt, prouti aqua salis per Ω Sale in fundo haerente, salis magis reduntur. Sed quaestio hic plane non est, annon aqua salis sub minori particularum aquearum diluentium praesentia fiat salis magis, quod facile conceditur, sed quaeritur tantum, unde falsedo maris omnium primo traxerit originem,

§. VI.

Allegare affolent porro matrices quasdam salinas, in fundo maris, quae aquas incumbentes & alluentes inficiant, prouti hoc toto die in fontibus salinis conspiciendum; sed ut taceamus, matrices tales in profundo maris numquam esse repertas, si adfuissent etiam & ad mortium altitudinem accessissent, per tot secula aquae alluentes illas dudum exhaustissent.

§. VII.

Aliud adhuc adducunt, qui negativam amplectuntur sententiam, argumentum, quod aquis marinis non infit falsedo, nec inesse etiam possit, quia constituunt flumina & fontes, in quibus aquae

8

aquæ illæ sunt sale privata, ut dicantur dulces; id quod etiam obtiner, dum aquæ marinæ per terram transcolantur, ut falsedo remaneat, sicuti aquæ sale culinari impregnata, filtrationis beneficio edulcorantur, i. e. sale privantur; sed quamvis transitus aquæ marinæ per recessus terræ sit valde probabilis, nec tamen inde infringitur de falsedine concreata hypothesis, quia sub illo transitu aquæ percolantes cessant esse marinæ & hisce usibus vacare desinunt, dum per terræ cryptas transeunt. Haud tamen quævis transcolatio salas aquas mutat in dulces, quin longo itinere & transitu, opus sit.

QVÆSTIO VI.

AN HOMINES, SI IN STATU INTEGRITATIS PERMANSISSENT, IN SCIENTIA NATURALI ADDISCERE QUÆDAM ADHUC DEBUISSENT.

§. I.

Laudem omnino merentur, qui serutinia de statu posterorum protoplastorum instituunt, si a labe peccati mansissent immunes, & bona, quibus primi parentes gaudebant, ponderanda sibi sumunt, quo eo melius de gloria protoplastis concessa, ac de statu, quo fruebantur, felicissimo judicare possint. Imitemur horum omni laude dignum exemplum, & in presentiarum de notitia, qua præditi erant, agamus: an scilicet protoplasti, si in statu integritatis permansissent, in scientia naturali addiscere adhuc quædam debuissent. Me quidem iudicæ, accuratius procedunt, qui evincere student, quod intellectus Protoplastorum & descendentis prolis, perdurante statu integritatis, fuisset majori nerum naturalium notitia beandus & tam ex quotidiana cum creaturis conversatione, quam mutuo cum aliis hominibus colloquio scientiæ majus iudicis fuisset additum pondus.

§. II.

§. II.
 Possit enim anima humana, quatenus corpori inest, duplici
 noticia: altera a momento existentia suae individualis, a quo est
 spiritus intelligens citra omnem per sensus accedentem institutio-
 nem: altera, quae sub informatione per sensus sub usu objectorum
 acquiritur. Quoad illam, quam innatam, appellamus, facile con-
 ceditur, quod proles protoplastorum perennante statu integritatis
 non indiguisset incremento cognitionis; sed anima omnia & quae-
 vis calluisset, quae ratione officii sibi fuissent expediunda; Ast quoad
 hanc, quae adventitia sensualis ac acquisita nominari solet, incre-
 mentum scientiae sub conversatione cum objectis naturalibus, ha-
 buisset locum, ut demandata officia eo promptius implere potuissent.

§. III.
 Informare se praeterea & protoplasti & horum proles, perdu-
 rante integritatis statu magis magisque de DEO, mediante con-
 templatione rerum naturalium debuissent, cujus ergo corpora eo-
 rundem organisi sensorii erant instructa; Quavis vero informatio
 fit in incrementum scientiae.

§. IV.
 Sunt vero etiam varia, quae sententiae huic calculum summa
 non adjicientes in medium proferre assolent. Animam nempe
 Protoplastorum nulla fuisse labe inquinatam, & sic liberam ab illa
 quoque fuisse prolem. Ignorantiam vero esse labem sive vitium
 intellectus, facultatis nimirum animae, multo magis eo fuisse refe-
 rendam ignorantiam objectorum naturalium, toto die occurrenti-
 um; necesse igitur esse, cognovisse Protoplastos, quae scire debue-
 runt, informatam quoque etiam fuisse prolem de iis, quae ad scien-
 tiam naturalem pertinent; Sed non omnem ignorantiam ad labem
 intellectus referendam esse, unicuique constat. Datur enim igno-
 rantia, non culpanda, quae locum omnino habere potest, ut laudem
 potius mereatur, nescire ea velle, quae DEUS creaturis revelare
 nolvit.

§. V.

§. V.

Adducunt porro, qui negativam affirmativæ præferendam esse putant sententiam, indignis nempe illa scientia nullo modo a labe peccati immunes, quæ hodie humanum genus torquet, & quam sollicita conservatio sui ipsius & defensio a rebus noxiis iungit. Primum enim objectorum naturalium intuitum suppeditasse jamjam notitiam necessariam & utilem; sed quanquam abfuisse omnino omne studium, omnisque sollicitudo de comparando victu & amictu, de injuriis tempestatum vel bestiarum arcendis, de sibi comparandis utensilibus, ad vitam prorogandam necessariis, non tamen defuisse studium scientiæ naturalis, quin potius hoc oblectamento protoplastis fuisset, quod instruere, nunquam vero satiare animos potuisset, novis occurrentibus objectis, semper novam etiam admirationem excitantibus.

§. VI.

Uterius urgere solent, sententiæ affirmativæ repugnantes, majus allegari non posse argumentum, quod notitia perfecta de rebus naturalibus statim in Protoplastis adfuerit, ac quod scripturæ sacra refert, dum Adamus adductorum ad illum animalium naturam sub primo illorum intuitu calluit, illisque nomina, naturæ illorum conformia imposuit; item, dum sub primo conspectu Evæ statim novit, quanam esset, & unde originem traxerit, dum quoque Eva citra hæsitacionem agnovit Adamum, pro Marito habuit, & cum illo suaviter est colloquuta. Plane vero non valet illatio a notitia, quæ in Adamo & Eva adfuit, ad notitiam in prole existentem, creabatur ille, & producebatur hæc in ætate, qua virilis dicitur, ita, ut etiam intellectus adfuerit, ætati huic conformis, pariter ac mox, a creatione arbores jam proferebant fructus esui aptos, quod abhinc in regno vegetabili non obtinuit. Crescere itaque, ac ad majorem semper gradum ascendere etiam prolis protoplastorum notitia debuisset.

§. VII.

Ultimo denique loco ad argumenta, pro præsentia notitiæ in prole protoplastorum, referunt, gratissimam DEI præsentiam, &

D

Ange-

Angelorum commercium longe suavissimum. Mediantibus his, fuissent statim de rerum naturalium sensus efficientium essentia, qualitate, tam externa, quam intema, de viribus & utilitate earundem instructi; citra quod multo tempore multaque opus fuisset indagazione. Concedendum jam equidem, contulisset antea memorata ad facilitatem cognoscendi res naturales, & ad usum harundum eo citius intelligendum; remansisset tamen in hominibus aviditas, plura adhuc cognoscendi, & quia in objectis naturalibus inveniissent magnalia DEI, de his etiam, magis magisque sese informarent.

QVÆSTIO VII.

AN CORPUS ADAMI FUERIT EX AURO CONSTRUCTUM?

§. I.

Agitata jam dudum est controversia, an Adami corpus fuerit pellucidum, ex auro constructum, ac inde coruscans? id quod famosissima illa ANTONIETTA BOURIGNON & qui eam sequitur, POIRETUS, nec non Observ. Halens. Tom. VIII. Obs. VI. p. 137. evincere omni studio allaborarunt. Nullo vero nituntur fundamento adducta ab illis argumenta, id quod deinde, si, thesi nostra, contra illos stabili, quæ in medium proferre assolent argumenta, accuratius paullo examinaverimus.

§. II.

Probari vero potest, auream massam non elementum corporis Adami fuisse, quia ob competentia Adamo statim a formatione officia, flexilitas partium corpus componentium, & promittuo ad motum de loco in locum necessaria erat; utrumque vero momentum a massa aurea expectari non poterat. Fuit abhinc corpus Adami organis sensorijs instruendum, quæ de constitutione objectorum naturalium animam informarent, in Organis vero necessaria fuit

fuit mollities, quo a contractu & allisu objectorum imprimeretur modicus morus; nervis porro, & mediantibus his, cerebro communicandus. Fuisset autem massa aurea ob duritiam, qua pollet, & soliditatem ad motum illum excitandum plane inhabilis.

§. III.

Indiguisset porro Corpus Adami nutritione, cujus ergo illi statim a formatione concessa illa potestas, carpendi arborum fructus, esui aptos. Corpus vero ex auro constructum fuisset haud commodum ad alimenta capienda, masticanda, deglutienda, & subigenda; omnium vero minime ut particulae illae nutritivae potuissent loculis suis intrudi.

§. IV.

Obtinuissent etiam in Corpore Adami secretiones & excretiones ad vitam prorogandam necessariae; eademque pro qualitate & quantitate fecernendorum & excernendorum diversae; sed fuisset compages aurea ad haec praestanda plane inhabilis.

§. V.

Solent vero Adversarii varia pro stabilienda sua sententia in medium proferre argumenta. Provocare nempe solent ad vocem **OR**, in historia creationis occurrentem, quae, ac Cael. MAJUS in Disp. Sacris adstruit, est vox Aegyptiaca, & denotat: splendere; splendorem insignem de se spargere; indicare igitur hac voce rubedinem quandam insignem & splendentem admodum, quae etiam Exod. 39, 10. & Ezech. 28, 13. de rubino praedicatur. Splendorem vero talem cum rubedine conjunctum omnium maxime auro competere. Optime vero Controversiam hanc exposuit, & nostram sententiam firmissimis contra adversarios roboravit B. FECHTIUS argumentis in Disp. de Gloriosissime lucente Adami corpore, dum, adductis jam antea variis huc spectantibus argumentis §. 24. p. 40. explicationem CLERICI suam facit, his quidem verbis: Non immerito dubitat Clericus, utrum a formositate dicatur, cujus observatio inep-

ta non est, Adamum nempe non immediate ab אָדָם, si talis apud antiquos radix exstiterit, sed ab אֶרֶץ terra dici, quippe quod nimis clare insinuet DEus: Terra es, &c. si autem vel maxime etiam splendere significaret, tamen inde firmum argumentum pro facie aut corpore Adami splendente non caperetur. Nam ex Etymologia infirma sunt argumenta, quod vel ipsa experientia denotat,

§. VI.

Pergunt Adversarii adducere pro stabilienda sua sententia, splendens Adami corpus atque fulgorem, quem de se sparsit, omnium bestiis terræ terrorem injecisse, quo minus hæc invaderent, & læderent. Inesse vero nativum auro splendorem. Supponitur vero hic splendor corporis Adami, suppositio vero hæc iterum asserto de massa aurea innititur. Quum vero antecedens hypothesis non satis sit probata, etiam hæc valere nondum potest. Ex cussit jamjam optime hocce argumentum B. Fechtius I, c. §. 13, p. 27. ut non opus sit, diutius hisce immorari.

§. VII.

Ut alia jamjam mittamus argumenta, quæ ab adversariis adduci solent, hoc unicum tantummodo adhuc afferamus, Adamum nempe statum corporis valde mutatum intellexisse, pereunte, accedente peccato, splendore, ut se nudum esse, & tegmentis indigere cognoverit; Mutatam igitur tum esse auream corporis compagem indestructibilem, in fragilem carneam massam, qualis hodie conspicitur; sed respondemus, Adamum non ignorasse, se nudum esse, sed tantummodo, quum adhuc adesset status integritatis, non cognovisse, nuditatem, quæ illi aderat, fore sibi aliquando ignominiosam. Ut taceamus, materiam, ex qua Adamus formatus, non fuisse pellucidam, nec splendentem, dum ex pulvere terræ creatus, qualis verò materia, tale etiam esse debet materiaturum,

QVÆ-

QVÆSTIO VIII.

AN COMETARUM TERROR SIT PRO
PANICO HABENDUS?

§. I.

Cometas, horumque apparitiones magnum semper in animis hominum excitasse terrorem, unicuique constat. Et quamquam nihil, quam quod regulæ naturæ secum ferunt, quando apparent, observatur, tantum tamen semper cometarum apparitiones terrorem excitant, ut vix detur major. Panicum vero esse istum timorem, nulliusque momenti, in subsequens paullo prolixius demonstratum dabimus.

§. II.

Sunt enim Comete ad stellas referendi, qui motam habent cum aliis stellis communem, ut ab oriente ad occasum tendant; modo quod descendendo & ascendendo variant, & rarius conspiciantur. Infrequentia igitur hæc mentes primo in admirationem rapit, & deinde metus insequitur, qui hodie pene ubique observatur.

§. III.

Immiscuit sese quoque phantasia, quæ Cometarum faciem præsit horridam, ac si barba & cauda essent instructi, & nescio quam in figura appareant. Major vero Physicæ cultura phenomenorum illorum in cælo nexum docet naturalem, ut non major inde metus locum habeat, quam si quis tempore vespertino solem viderit occidentem, vel tempore nocturno illum esse absentem noverit.

§. IV.

Deficit inde quoque experientia, cometarum apparitiones fuisse malorum in mundo obvenientium indicia, atque documenta omni

exceptione majora, imminere orbi pericula graviora, & licet ab illis, quando in coelo apparuerunt, sive bella, sive annonam, sive mortem Regum & Principum subfuisse, compertum sit, fallaciam tamen causae non causae hic adesse, eademque singularia citra cometarum apparitionem esse infecuta, adeo, ut non defecerint in probando, qui bona post apparitionem Cometarum esse observata, probare annisi sunt.

§. V.

Allegare adhuc possemus, omnia isthac maxima cum incertitudine esse conjuncta, nec adeo metui ansam præbere posse. Dum enim cometa uno tempore multis populis apparent, impossibile plane esse, ut quis definire possit, ad quos populos, ad quam regionem cum apparitione secundum opinionem vulgarem conjuncta peccata spectent.

§. VI.

Adfunt vero etiam varia argumenta, quæ metum istum, apparentibus Cometis, pro legitimo declarant. Adstruunt enim esse Cometæ ad phænomena illa referendos, quæ Majestatem & iram Divinam annuntiare hominibus deberent; sed quanquam omnino Cometæ ad documenta Omnipotentiae & Omniscientiae Divinae pertineant, nobis tantum de metu illo servili sermo, qui, quoniam intempestivus, abesse omnino etiam debet.

§. VII.

Sit ita, pergunt, qui Cometæ mala semper præfagire, asserunt, quod non in hoc vel illo loco Cometarum conspectus funesta intulerit, quis asserere tamen poterit, quod non alibi vindicta divina severitatem suam exercuerit; sed unicuique facile constabit, consistere assertionem illam in meris conjecturis, quæ fidem historicam prægravant, non vero roborant; In quibus jam subsistimus.

T A N T U M.

NOBI-

NOBILISSIMO ATQUE
DOCTISSIMO
DOMINO RESPONDENTI,
AFFINI SUO LONGE CHARISSIMO.

S. P. D.

JOANNES CHRISTOPHORUS HEINTZE,
Med. Doctor, & Seren. Ducis Regnantis Consilia-
rius Aulicus.

Sic & Tu laudatissimo Tuo exemplo as-
sertum illud roboras, quod virtus latere
plane nequeat, sed data quavis occasione
in publicam prodire gestiit. Specimen enim,
quod edis, eruditionis Tuae testis omni excep-
tione major, hac de re satis superque testatur.
Non possum igitur non, quin pro eo, quo Te
prosequor amore, Tibi de hocce doctrinae Tuae
documento animitus gratuler, DEum etiam
precibus defatigare non desistam, ut conatibus
Tuis laudatissimis ex alto benedicat, studiisque
Tuis,

Tuis majora indies largiatur incrementa , ut
 optatum eorundem finem felicissime assequa-
 ris ; Ecclesiae uberrimo cum fructu atque emo-
 lumento aliquando inservire valeas ; & Fami-
 lia maxima semper exinde percipiat gaudia
 Vale, Scrib. Gustrov: d. 7. Junii,

MDCCLXXXVII.

Rostock, Diss., 1736-38

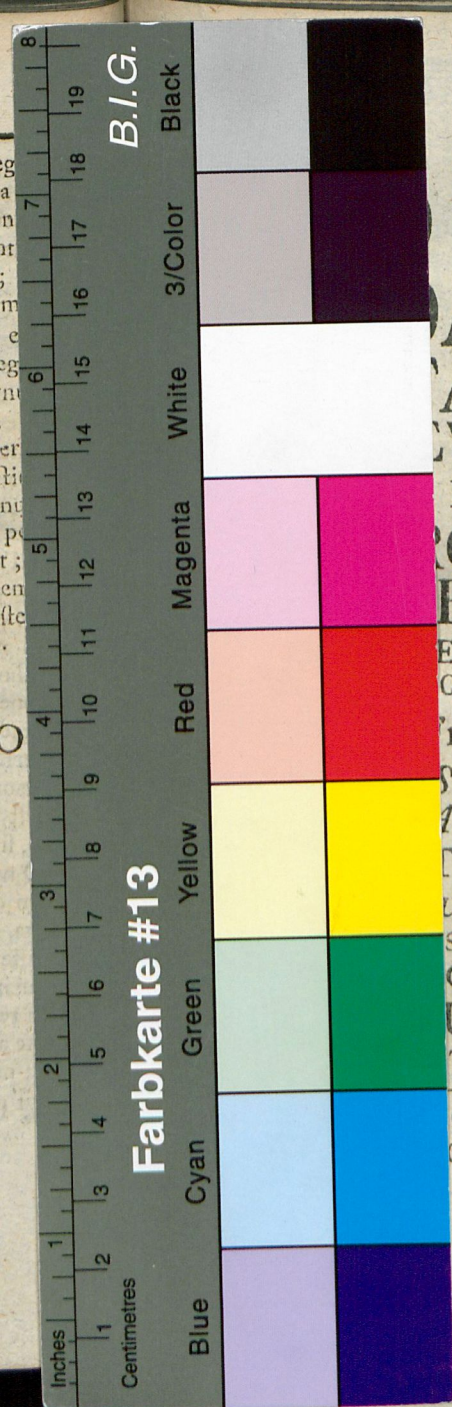

VD18

f
sb.

Vol. 2 N. 3.
10
17374

Q. D. B. V.

UBIA AM PHYSICA

EA EORUNDEM
EVOLUTIONEM,

PRÆSIDE

REGIO CHRISTOPH.
HARDINGIO,

MEDICINÆ DOCTORE, HUIUSQUE
MAGISTRO PUBLICO ORDINARIO,

fratre Germano,

STRIS AD VARNUM
ACADEMIÆ

TORIO MAXIMO

UNII A. O. R. MDCCXXXVII.

INQUISITIONI SUBMITTIT

OR & RESPONDENS

UG. DETHARDING,
TOCH. MEGAPOLIT.

OSTOCHII,

COBI ADLERI, SERENISS. PRINCIPIS
ACAD. Typographi,

